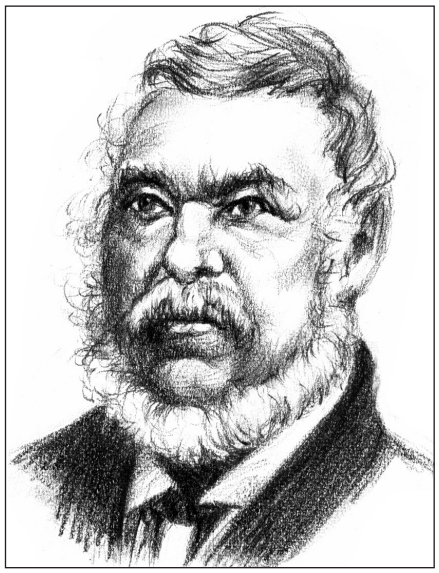
ujforum.qxp 5/2/2006 4:14 PM Page 3

Rajka Péter halálának 130. évfordulójára

SOMAI JÓZSEF főszerkesztő

– Mementó –

Rajka Péter 1807. február 11-én született Marosvásárhelyen. Ugyanitt a Református Kollégium diákja, később szülei unszolására hivatali pályán ügyködik hat évet. A nyugtalan, tehetséges, alkotásra kész fiatalembert vonzza a gyakorlat, s így 1836-ban gépészi munkát vállalva Kolozsváron köt ki. Rövid időn belül, 1837-ben, volt tanárai javallatára és támogatásával Bécsbe kerül a műegyetemre. A kiváló találékonyságú Rajka Péter, bár jó ajánlatokat kap Bécsben, hároméves tanulmánya után visszatér Kolozsvárra, s már 1840-ben gépgyárnak nevezett műhelyt nyit, ezzel pedig az erdélyi gépgyártás egyik nagy úttörőjévé válik.

Az 1840-ben megnyílt Rajka Péter-féle mezőgazdasági gépgyár a kolozsvári Külső Felső Szén utcában tőkehiány miatt szerény körülmények között működött, azonban az ezermester Rajka a vasmunka területének minden termékére vállalkozott, hogy fenntartsa és, amennyiben lehetséges, fejlessze gépgyártó műhelyét. Az Erdélyi Gazdasági Egyesület támogatja egy részvénytársaság létrehozásában, ezen kívül az egyesület felhasználja és népszerűsíti mezőgazdasági eszközeit is. Brassai *Vasárnapi Újságban* (1944/535. szám) részletesen beszámol arról, hogy a közgyűlés első napján (1944. július 26-án) próbaszántást mutattak be Kolozsvár mellett, ahol az addig hagyományos fakormányzású ekékkel szemben kitűntek a vaskormányzású Zugmayer- és Rajka Péter-féle ekék, amelyek az előzőleg használt ekékkel szemben a felmetszett barázdaszeleteket tökéletesen megfordította. Ezeknek az ekéknek a tulajdonosait pénzdíjjal tüntették ki. Igaz, Rajka már előtte (1943-ban) egy budapesti iparműkiállításon kitüntetést nyert szecskavágójával.

Az 1848-as forradalom idején a reformkor eszméit valló Rajka, aki tudatában van annak, hogy az ősiségen alapuló feudális viszonyok és az osztrák önkényuralom gúzsba köti az iparfejlődést, közszolgálatra vállalkozik, és elnyeri a Kolozsváron alakult fegyvergyár igazgatói tisztségét, a gépgyártási szakmában elért egyedülálló eredményeinek is köszönhetően.

A szabadságharc leverése után az abszolutizmus korában nehezen bontakozott ki és állt ismét lábra, azonban erős akarata és alkotásra kész szelleme ismét sikerekhez segítet-

ujforum.qxp 5/2/2006 4:14 PM Page 4

te a gépgyártás területén. Mint üzletember már az 1851. január 19-én megalakult Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara alelnöke lett, majd nehéz gazdasági, pénzügyi feltételek mellett 1953-ban ismét beindította új gépgyártó üzemét egy vasöntő részleggel. Új mezőgazdasági gyártmányaival sorozatosan jelenik meg és nyer elismerést a kiállításokon. Az 1966-i bécsi kiállításon modernizált ekéivel nemcsak elismerést nyert, de az akkor legmodernebb amerikai ekékkel szemben is győzedelmeskedett.

Évről évre új mezőgazdasági eszközeivel sikereket aratott nemcsak szűk kis hazájában, Erdélyben, hanem Magyarországon és külföldön is. Újításaival és találmányaival olyan hírnévre tett szert, hogy külföldi meghívásokat kapott, amelyeket azonban nem fogadott el, és itthon, Kolozsváron gyümölcsöztette kiváló képességeit.

Üzemét tőkehiány miatt alig tudta fejleszteni annak ellenére, hogy nagy volt az igény a mezőgazdasági gépei iránt, pedig tudatában volt annak, hogy a gazdálkodás modernizációjának alapvető feltétele a megfelelő új gépi eszközök meghonosítása volt. Csupán 1869-ben állt melléje a Dietrich cég és nyújtott segítséget a gyár fejlesztéséhez, ami viszont már nem hozott sok elégtételt az öregedő és betegeskedő Rajkának.

Bár a hetvenes évek elején a kedvező hitelviszonyok és javuló árak hatására beindult a gépgyártás és a mezőgazdaság gépesítése is megkezdődött, az úttörő Rajka ezt már nem tudta érdemeihez mérten kihasználni, mert már nem a találmányok, az újítás lett a prioritás, hanem a piaci érdekek, a profitszerzés, vagyis akkor már erős kapitalista viszonyokkal találta magát szemben. Ekkor már fizikai ereje sem volt, hogy versenyben maradhasson, és az erős akaratú és fizikumú, mindig lendületes ember megbetegedett, és 1897. április 28-án 69 éves korában hunyt el Kolozsváron.

Élete során sokat tett közvetlen környezete és hazája felemelkedéséért, munkásságával maradandót alkotott az erdélyi gépipar kialakulásában, és életvitelével példamutató hazafiként hagyta hátra életművét az utókornak. Imre István kiváló történészünknek több művében tett eleget annak, hogy a kiváló feltalálóra, ezermesterre, hazafira, Rajka Péter életművére az utókort is méltó módon emlékeztesse (Kolozsvár első gépésze. *Igazság*, 1955/17. sz.; Rajka Péter, az erdélyi mezőgazdasági gyártás úttörője. *Korunk*, 1958/17. sz.; Rajka Péter, az erdélyi gépgyártás úttörője. *Brassai Lapok*, 1970/2.; A gépgyártó Rajka Péter. In: *A magyar nemzetiség története és testvéri együttműködése a román nemzettel*. Politikai könyvkiadó, 1976).

Halálának 130. évfordulója alkalmából emlékezünk a kiváló férfiúra, akinek neve ma is jelen van a vállalkozói világ köztudatában: az 1996-ban Kolozsváron létrehozott Vállalkozók Szövetsége érdemei elismeréseként az ő nevét viseli, és a minap (2006. április 22-én) a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete Maros megyei szervezete Rajka Péter „erőművészre” emlékezve tartott rendezvényt a *Gépek a múlt, a jelen és jövő mezőgazdaságában* címmel.